

Gesponsorde partij: wat is het probleem?

Gepubliceerd in: Trouw, dinsdag 11 juli 2006

Met de nieuwe regels voor sponsoring en subsidie komen nieuwe partijen er bijna niet tussen. Dat is slecht voor de democratie.

Gisteren schreef Meindert van der Kaaij in Trouw dat voormalig Leefbaar-wethouder Marco Pastors met zijn nieuwe partij schreeuwend om geld verlegen zit: hij kan nog geen aanspraak maken op subsidie van de overheid, want die geldt alleen voor reeds zittende partijen.

Enkele weken geleden stemde de ministerraad bovendien in met voorstellen van minister Remkes om de sponsoring van politieke partijen aan banden te leggen. In het wetsvoorstel financiering politieke partijen staat dat giften van enige omvang openbaar moeten worden gemaakt. Bedragen hoger dan 25.000 euro worden zelfs verboden.

Dit wetsvoorstel, dat nu bij de Raad van State ligt voor advies, zal de Tweede Kamer waarschijnlijk niet meer bereiken voor de verkiezingen. Maar ook zonder deze aanscherping van de regels is het de vraag of ons politiek stelsel nog voldoende toegankelijk is voor nieuwe partijen.

Daarbij gaat het niet alleen om Marco Pastors, die samen met Joost Eerdmans binnen enkele weken zijn nieuwe partij zal presenteren, maar om de principiële vraag 'Hebben nieuwkomers in de politiek nog een reële kans om één of meer zetels in de Tweede Kamer te veroveren, of is dit langzamerhand onmogelijk?' Mijn stelling is dat die kans erg klein dreigt te worden, zeker als de voorstellen van Remkes straks alsnog worden aangenomen.

Is dat erg? Het antwoord daarop is een ondubbelzinnig 'ja'. Ondanks alle kritiek op de huidige partijen – ze slagen er onvoldoende in burgers bij de politiek te betrekken en kampen daardoor met dalende ledenaantallen – wordt ons democratisch stelsel volledig gedragen door politieke partijen. Zij zijn de enige organisaties die door rekrutering en kandidaatstelling zorgen voor de levering van bestuurders en politici in ons land. Totdat we daarvoor iets beters hebben bedacht, zullen we het ermee moeten doen.

Juist als we ontevreden zijn over de huidige partijen moeten we ervoor zorgen dat het stelsel voldoende toegankelijk is voor nieuwkomers die het anders en beter willen doen. Maar dat is het steeds minder. Dat heeft onder meer te maken met de hoge kosten die verbonden zijn aan het organiseren van een verkiezingscampagne.

Je komt er tegenwoordig niet meer door burgers in cafézaaltjes toe te spreken, al was het maar omdat daar niemand naartoe komt. Radio- en televisiespotjes, voorlichters, professionele campagneleiders – het kost allemaal veel geld. Sinds enkele jaren krijgen de zittende politieke partijen meer overheidssubsidie om dit soort kostenstijgingen te compenseren. De dalende ledentallen – en daardoor dalende contributie-inkomsten – van de meeste partijen hadden dit noodzakelijk gemaakt.

Maar nieuwe partijen krijgen vooralsnog helemaal geen cent subsidie. Het argument daarvoor is dat anders iedere gek op kosten van de belastingbetaler een verkiezingscampagne kan gaan

voeren. Daar zit wat in, maar het moet toch mogelijk zijn serieuze initiatieven te onderscheiden van gelukszoekers en querulanten? De regel dat je eerst kamerzetels moet hebben om voor subsidie in aanmerking te komen is een beetje laf, en leidt tot een partijenstelsel dat zichzelf in stand houdt. Kijk naar de Partij voor de Dieren, een serieuze partij met een relatief grote ledengroei, die al jaren probeert door te dringen tot het politieke bestel. De voorstellen van Remkes leiden ertoe dat een dergelijke partij in feite dubbel wordt gepakt: geen subsidie maar ook geen mogelijkheden om serieuze giften aan te nemen. Dat er op Binnenlandse Zaken al jaren wordt gepraat over het idee van voorwaardelijke subsidiëring – waarbij een nieuw in de Kamer gekozen partij met terugwerkende kracht de opstartkosten vergoed krijgt – verandert daar voorlopig niets aan.

Wat beoogt minister Remkes met het aan banden leggen van partijfinanciering? De argumentatie van de minister is dat hiermee belangenverstrengeling wordt voorkomen. Die redenering gaat erin als koek: in Nederland zitten we immers niet te wachten op 'Amerikaanse toestanden', met politici die volledig gebonden zijn aan grote oliemaatschappijen of andere economische belangen.

Maar misschien nog wel erger dan 'Amerikaanse toestanden' is een overheid die geen enkel vertrouwen in haar burgers lijkt te hebben. Waarom niet alleen gekozen voor maximale openbaarheid van giften en sponsors? Dan kunnen mensen zelf bepalen of ze willen stemmen op een gesponsorde partij. Door dit verbod is het de overheid die in feite voor ons kiest.

Bovendien is het de vraag waar die angst voor sponsoring eigenlijk vandaan komt. Natuurlijk, de LPF was zonder geldschieters waarschijnlijk nooit de Tweede Kamer in gekomen, maar ik hoop dat niemand wil beweren dat dit bewijst dat sponsoring verboden moet worden. Mensen hebben in 2002 niet voor vastgoedbelangen gestemd, maar op een politieke vernieuwer die dankzij vastgoedgeld zijn punt wist te maken. Dat de kamerleden die in zijn kielzog mee naar Den Haag kwamen er vervolgens een potje van maakten, zal bij de volgende Tweede-Kamerverkiezingen dan ook genadeloos worden afgestraft. Dat heet democratie, en getuigt van een gezond en toegankelijk partijenstelsel.

Het zou jammer zijn als we ons dat niet realiseren wanneer de wet financiering politieke partijen straks in de Tweede Kamer aan de orde komt. Want ook zonder in complottheorieën te geloven, is het niet moeilijk om te bedenken dat deze kwestie de zittende politieke partijen niet sterk zal bezighouden.

Klaartje Peters is politicoloog en lid van de Nationale Conventie.